

Голас Радзімы

№ 24 (2010)
11 чэрвеня 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Дружна ішчэняюць сёлета сады ў вёсцы Абухава, што за пятнаццаць кіламетраў ад Гродна. Гэта цэнтральная сядзіба калгаса «Шлях да камунізму». Гаспадарна багатая, пра што можа меркаваць і па гэтым здымку. Шматпавярховыя дамы, у якіх жывуць механізатары, даяры, палаводы, спецыялісты. Узво-пабудаваны на сродні напгасе. У вёсцы ёсць таксама гандлёвы цэнтр, камбінат бытавога абслугоўвання, гасцініца, іншыя сацыяльныя аб'екты. Пачынаецца тысячамі будаўніцтва вуліцы з дэмамі сядзібнага тыпу — многім усё ж больш падобнаеца жыццю ў традыцыйным вясковым доме, які мае і так званыя гарадзкія выгоды.

Фота С. КРЫЦКАГА.

СУСТРЭЧА У КРАМЛІ

2 чэрвеня Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў сустрэўся з групай вядучых удзельнікаў VII кангрэса міжнароднага руху «Урачы свету за прадухіленне ядзернай вайны», які праходзіў у Маскве.

Вітаючы іх, савецкі лідэр ацаніў кангрэс як яшчэ адзін буйны крок у развіцці гэтага ўлывовага руху. Мы далучаемся да мэта руху і ўлічваем іх у сваёй палітыцы, сказаў ён. У нас агульная адказнасць перад чалавецтвам.

М. С. Гарбачоў падзяліўся ідэямі і задумамі, якія ляжаць у аснове сучаснай савецкай знешняй палітыкі.

Задача выжывання, сказаў ён, узнікае над усімі супярэчнасцямі, усімі рознагалоссямі і несупадзеннем думак паміж дзяржавамі, сацыяльнымі рухамі, над інтарэсамі розных груп людзей. Гэты вывад ляжыць у аснове новага палітычнага мыслення.

М. С. Гарбачоў напамінуў прысутным аб найбольш буйных ініцыятывах і акцыях, выкананых за апошнія два гады савецкім кіраўніцтвам у мэтах зніжэння міжнароднай напружанасці. Ці адекватная рэакцыя з боку Захаду? Не! Там разважаюць: а ці не прыкмета гэта слабасці СССР? Можа, справа ў тым, што ён не вытрымлівае гонкі і варта яшчэ націснуць? У адказ на гэты імпульс мы не сустракаем імпульсаў рэальнай палітыкі, а то і проста сутыкаемся з палітыканствам.

М. С. Гарбачоў асудзіў канцэпцыю «ядзернага стрымлівання», на якой будзеца палітыка НАТО. Ён назваў яе памылковай, небяспечнай і амаральнай пазіцыяй.

Адказваючы на пытанні суб'ядзінкаў адносна выпрабаванняў ядзернай зброі, Генеральны сакратар ЦК КПСС заявіў, што СССР гатовы хоць заўтра разам з ЗША аб'явіць мараторый. Ён згадзіўся з прафесарам Лаўнам адносна таго, што праблему выпрабаванняў спрабуюць забытаць у тумане размоў аб кантролі.

У ходзе сустрэчы былі закрануты іншыя праблемы раззбраення.

УЗНАГАРОДЫ

ПА ПРАГРАМЕ ЮНЕСКО

Граматы савецкага камітэта па праблеме «Чалавек і біясфера» міжнароднай праграмы ЮНЕСКО ўручаюць групам беларускіх спецыялістаў за распрацоўку праектаў МАБ-11 і МАБ-13.

Галоўным у рэспубліцы па распрацоўцы праектаў «Экалагічныя аспекты гарадскіх сістэм» і «Разуменне стану навакольнага асяроддзя і ўдасканалванне экалагічнай палітыкі» быў Беларускі навукова-даследчы інстытут горадабудаўніцтва.

У выніку даследаванняў атрымана метадыка аналізу і ацэнкі мікраклімату ў жылых масівах, мацымасць удаканальнаваць арганізацыю рэкрэацыйных зон і водна-залежных сістэм гарадоў Беларусі, а таксама паляпшаць стан гарадскога асяроддзя, ствараць адпаведныя ўмовы для адпачынку насельніцтва.

Высокую ацэнку атрымалі праекты і на нарадах прадстаўнікоў нацыянальных камітэтаў краін сацыялістычнай садружнасці ў Будапешце, Лейпцыгу, Шчэціне.

ВІЗІТЫ

ПАСОЛ НРБ У МІНСКУ

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Народнай Рэспублікі Балгарыі ў Савецкім Саюзе Г. Панкоў набываў у Мінску.

Ён нанёс візіт першаму сакратару ЦК Кампартыі Беларусі Я. Сакалову. Адбылася гутарка, якая прайшла ў сардэчнай, таварыскай абстаноўцы.

Пасол НРБ нанёс таксама візіты Старшыні Вярхоўнага Савета БССР Г. Таразевічу, Старшыні Савета Міністраў рэспублікі М. Кавалёву і міністру замежных спраў Беларусі А. Гурыновічу.

У час знаходжання ў Мінску Г. Панкоў усклаў вянок да манумента-абеліска на плошчы Перамогі, ушанаваўшы мінулай маўчанні памяць загінуўшых воінаў Савецкай Арміі і партызан, якія праявілі высокую мужнасць і гераізм у баях за вызваленне Радзімы ад фашысцкіх захопнікаў.

Пасол наведаў Дом-музей І з'езда РСДРП і Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, азнаёміўся з выдатнымі мясцінамі беларускай сталіцы. Ён пабываў таксама ў Мінскім вытворчым аб'яднанні вылічальнай тэхнікі.

У гонар высокага госця міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч даў абед.

ПРАМЫЯ СУВЯЗІ

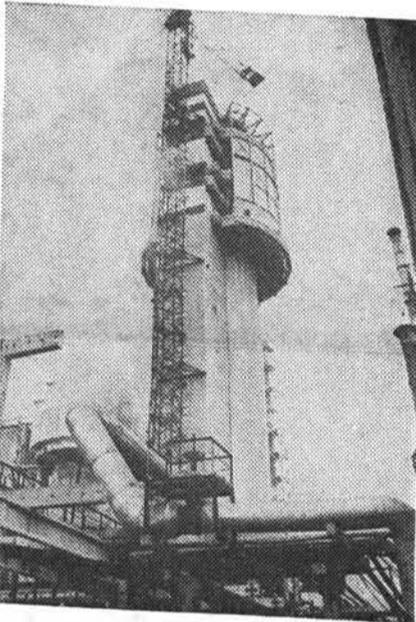
УЗАЕМНАЯ ВЫГАДА

Прамыя вытворчыя сувязі ўстанавілі Магілёўская доследна-эксперыментальная абутковая фабрыка і нацыянальнае прадпрыемства «Сазаван» з чэхаславацкага горада Зруч, якое спецыялізуецца на выпуску дзіцячага абутку.

«Ставім мэту расшырыць асартымент модных і прыгожых вырабаў, паляпшыць іх якасць на нашых прадпрыемствах, — гаворыць дырэктар магілёўскай фабрыкі П. Літвінчук. — У калег мы перанялі лепшае — некалькі найноўшых узораў фармовачных падэшваў і фасонаў абутку. Цяпер наладжваем іх вытворчасць з уласнай сыравіны, каб ужо ў другім паўгоддзі выпусціць першыя сто тысяч пар такіх туфляў. Але і сябры з ЧССР не ў крыўдзе — ім мы прапанавалі свае апошнія мадэлі, якія атрымалі высокую ацэнку пакупнікоў».

Гэта толькі пачатак супрацоўніцтва. У перспектыве партнёры плануюць стварыць у Магілёве сумесную вытворчасць. З гэтай мэтай пачата рэканструкцыя фабрыкі, з завяршэннем якой у будучым годзе выпуск абутку для дзяцей будзе даведзены да 2,3 мільёна пар у год.

РЭКАНСТРУКЦЫЯ ВЫТВОРЧАСЦІ

Гродзенскае вытворчае аб'яднанне «Азот» — адно з буйнейшых прадпрыемстваў нашай краіны па выпуску мінеральных угнаенняў. Цяпер тут ідзе тэхнічная рэканструкцыя. Ажыццяўляецца яна без спынення вытворчасці. Рэканструююць цэх «Карбамід-2». У ім зманціравана новая стометровая грануляцыйная вежа, якая дазволіць атрымаць прадукцыю лепшай якасці. На больш сучасныя і эканамічныя заменены і іншыя аграгаты. У выніку праектная магутнасць цэха вырастае амаль удвая. Адначасова скарацілася выкарыстанне вадкага аміяку, іншых відаў сыравіны, дасягнута эканомія паліўна-энергетычных рэсурсаў.

НА ЗДЫМКУ: новая вежа цэха «Карбамід-2».

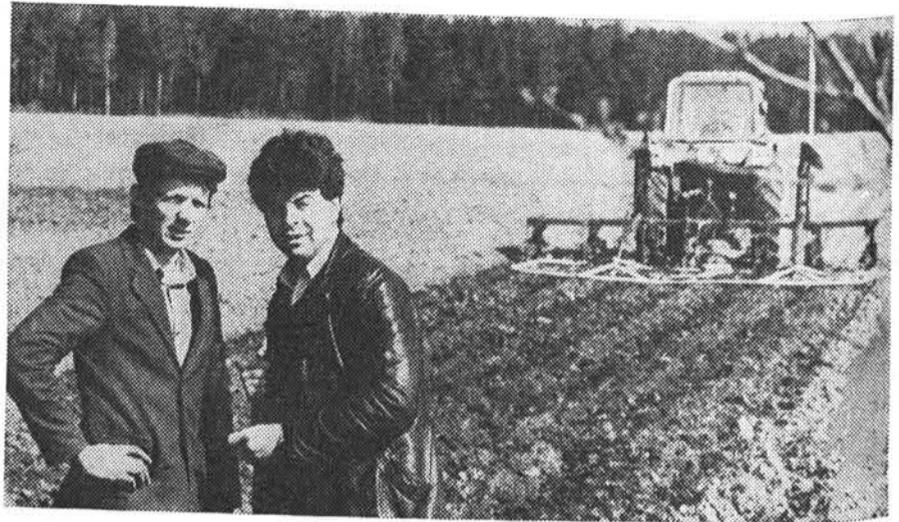
КАНТАКТЫ

УРАЗІЛА ПОСПЕХАМІ І ДАСЯГНЕННЯМІ

«Любы чалавек, які лічыць сябе грамадзянінам, заўсёды валодае талентам дыпламата. Сустрэкаючыся адзін з адным, людзі могуць зрабіць значна больш за афіцыйныя палітыкаў, — сказаў у інтэрв'ю журналістам доктар Ота Бернау, дэпутат парламента, старшыня народнай партыі фракцыі ландтага зямлі Ніжня Аўстрыя. — Могуць зламаць стэрэатыпы мыслення ў духу незапэўненнасці вайны, ліквідаваць варожасць, неразуменне. Сустрэчы на беларускай зямлі яшчэ раз пераканалі ў гэтай думцы. Беларусы — надзіва сардэчны народ. Калі ўлічыць, што ім давалося перажыць у танды вайны і акупацыі, то рэспубліка проста ўразіла нас поспехамі і дасягненнямі ў эканоміцы і будаўніцтве.»

Мы гутарылі з гарадскімі ўладамі ў Мінскім гарвыканкоме — у нас аказалася шмат агульных праблем. Мы хацелі б часцей сустракацца, абмень-

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Земляробы калгаса «І Мая», што ў Шчучынскім раёне Гродзенскай вобласці, мяркуюць сабраць сёлета з кожнага гектара па 42 цэнтнеры збожжжа, па 300 — бульбы і па 390 цэнтнераў цукровых буракоў. Зараз у гаспадарцы ідзе догляда за пасавамі.

НА ЗДЫМКУ: галоўны аграном калгаса Юрый ВАШЧЫЛА (справа) і механізатар Іван ШЭРШАНЬ.

вацца вопытам, турыстычнымі і культурнымі дэлегацыямі. Хутка народы нашых краін адзначаць юбілей — 20-годдзе садружнасці Беларусі і зямлі Ніжня Аўстрыя».

Аўстрыйскія госці пазнаёміліся з Мінскам, наведалі горад беларускіх аўтамабілебудаўнікоў Жодзіна, іх прыняў міністр аўтамабільнага транспарту БССР, старшыня праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-аўстрыйскай дружбы В. Бародзіч.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

КІРМАШ У БЕЛАСТОКУ

У польскім горадзе Беластоку прайшоў першы міжнародны кірмаш прыгранічнага гандлю «Дружба». Ён быў арганізаваны па ініцыятыве ваяводскага камітэта ПАРП і галоўнага праўлення таварыства польска-савецкай дружбы. У кірмашы прымалі ўдзел гандлёвыя арганізацыі Савецкага Саюза і Польшчы. Сваю прадукцыю дэманстравалі фірмы дзесяці прыгранічных польскіх ваяводстваў, а таксама прадпрыемствы Літоўскай ССР і Гродзенскай вобласці Беларусі.

На кірмашы былі прапанаваны ўзоры тавараў для прыгранічнага гандлю. Тут жа прадстаўнікі гандлёвых арганізацый Савецкага Саюза і Польшчы заключылі кантракты аб тавараабмене на бягучы год.

Гэты кірмаш дае пачатак якасна новаму этапу ў развіцці савецка-польскіх гандлёвых адносін. Прамы безвалютны абмен таварамі паміж польскімі і савецкімі гандлёвымі арганізацыямі дапаможа лепш задаволіць патрэбы пакупнікоў абедзвюх краін, апэратыўна ўкараняць навінкі, умацоўваць кантакты паміж аднаціпнымі прадпрыемствамі.

ВЫСТАУКІ

ЭКСПАЗІЦЫЯ ЧАСОПІСА «ШПІЛЬКІ»

У мінскім кінатэатры «Масква» адбылася выстаўка сатыры і гумару польскага часопіса «Шпількі». Карыкатуры вядучых мастакоў аднаго з самых папулярных польскіх выданняў здольны не толькі расмяшыць, але і прымусяць глыбока задумацца аб сэнсе жыцця, аб лёсах свету, аб многіх праблемах, што хваляюць сённяшыя народы.

АЛЕЯ ДРУЖБЫ

Яе пасадзілі на берэзе штучнага вадаёма ў адным з жылых мікрараёнаў сталіцы беларускія і афганскія студэнты, якія заканчваюць курс навучання ў Беларускім дзяржаўным універсітэце «Нам хочацца пакінуць памяць пра сябе на гасціннай беларускай зямлі, — сказаў адзін з арганізатараў гэтай акцыі Наім Сахар. — Думаем, што нашы дрэвы дружбы пусцяць глыбокія і трывалыя карані.»

НА ЗДЫМКУ: пасадка Алеі дружбы.

Выстаўка арганізавана рэдакцыямі часопісаў «Шпількі» і «Вожык». Яе адкрылі галоўныя рэдактары польскага і беларускага сатырычных выданняў В. Філер і В. Болтач.

У снежні мінулага года ў Варшаве вялікім поспехам карысталася выстаўка беларускага сатырычнага малюнка, які прадстаўлялі лепшыя аўтары «Вожыка».

На адкрыцці выстаўкі прысутнічаў генеральны консул ПНР у Мінску М. Абядзінскі.

ЛЕКАВЫ НАПІТАК

КУМЫС — ГЭТА ЗДАРОЎЕ

У Беларусі першыя кумысалачыніцы ўжо вядомы былі ў другой палове XIX стагоддзя ў Дуброўне Магілёўскай і Ігуменскім павеце Мінскай губерняў.

Цяпер гэты лекавы напітак выпускаецца таксама ў шэрагу гаспадарак. Так, у саўгасе-камбінате «Мір» Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобласці зладзены ў эксплуатацыю сучасны конегадоўчы комплекс на тысячу галоў. Асноўная мэта яго — вытворчасць такога далікатэснага прадукту, як кумыс. За год тут атрымліваюць прыкладна 14 тысяч кілаграмаў кумысу.

Мінскі малочны завод, Гомельскі малочны камбінат і іншыя прадпрыемствы выпускаюць кумыс з каровінага малака. Яму ў асноўным уласцівыя тыя ж вартасці, што і кумысу з кабылінага малака.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ГРОДНА. Вечарам, прывечаным творчасці Янкі Купалы, заявіла аб сваім нараджэнні літаратурна-музычная гасціная «Крыніца» пры Вердзілішкаўскім Доме культуры. У бліжэйшы час савет гасцінай запрасіць вясцоўцаў на музычныя вечары, сустрэчы з дзесяцямі літаратуры і мастацтва, канцэрты мастацкай самадзейнасці, дні сямейнага адпачынку.

МАГІЛЕЎ. Тут пачала дзейнічаць газасправачная станцыя. На блакітнае паліва ў горадзе пераведзены ўсе грузавыя аўтамабілі марак «ГАЗ-53» і «ЗІЛ-130».

Гэта адзінаццатая па ліку газасправачная станцыя ў рэспубліцы.

УРБАЊІЗАЦЫЯ І ПРАБЛЕМЫ ЭКАЛОГІІ

ГОРАД. ПРЫРОДА. ЧАЛАВЕК

Імклівая урбанізацыя з'яўляецца адметнай асаблівасцю сучаснасці. Характэрна гэта і для Савецкага Саюза. Хуткае пераўтварэнне краіны за гады Савецкай улады з адсталай аграрнай у развітую індустрыяльную суправаджалася гэтым жа імклівым пераўтварэннем з амаль цалкам сельскай у пераважна гарадскую.

Аналагічныя працэсы адбываюцца ў БССР.

У 1897 годзе на Беларусі ў гарадах жыло 10 працэнтаў усяго насельніцтва, або каля 650 тысяч чалавек, у 1960 годзе — ужо 32 працэнты, або 2,6 мільёна чалавек. За перыяд 1965—1986 гады гарадское насельніцтва БССР павялічылася на 6,32 мільёна чалавек і складала 63 працэнты ўсяго насельніцтва рэспублікі. Сёння ў БССР налічваецца 99 гарадоў, 67 з якіх утвораны за савецкі час. 11 гарадоў рэспублікі маюць насельніцтва больш чым 100 тысяч чалавек, 20 гарадоў — больш за 50 тысяч. Агульная плошча гарадскіх паселішчаў у БССР складае каля двухсот тысяч гектараў.

Зразумела, што імклівы рост гарадоў не мог не адбіцца на прыродным асяроддзі. Урбанізацыя карэнным чынам змяняе рэльеф і геалагічны ўмовы, перушае гідралагічны рэжым тэрыторыі. Адбываюцца істотныя змены складу глеб, рэзка ўзрастае ўтрыманне некаторых мінеральных рэчываў і мікраэлементаў. Адзначана, напрыклад, што ўтрыманне свінцу ў глебавым пыле гарадоў прыкладна ў 15 разоў вышэй, чым у сельскай мясцовасці.

У гарадах фарміруюцца спецыфічны клімат. Павышаюцца забруджванне атмасферы рэзка зніжае велічыню ультрафіялетавай радыяцыі і інтэнсіўнасць сонечнага ззяння, якія ў цэнтры буйных гарадскіх аглерацый часта ў два і больш разоў ніжэй у параўнанні з сельскім наваколлем. Назіраецца больш інтэнсіўнае ўтварэнне воблакаў, больш частае выпадаенне ападкаў і ўтварэнне туманаў. Зімой на кліматычныя змены ў гарадах уплываюць забруджванне снегавага покрыва і змяншэнне яго адбівальнай здольнасці. Забруджванне атмасферы значна павялічвае ў гарадах бачнасць, падаўжае перыяд, на працягу якога неабходна штучнае асвятленне, выклікае паскораную карозію металаў і шэраг іншых непажаданых з'яў.

Падобныя працэсы вядуць да парушэння раўнавагі паміж прыродай і грамадствам, да ўзнікнення небарачальных працэсаў у прыродзе, што ў рэшце рэшт адбіваецца на чалавеку.

Большую частку часу сучасны гараджанін праводзіць у штучна створаным асяроддзі. Штодзённая сувязі з прыродай у вялікім горадзе змяняюцца эпизодычнымі кароткачасовымі выездамі за гарадскую мяжу ў выхадныя дні і ў час водпуску. Канцэнтрацыя ў гарадскіх паселішчах шматлікіх крыніц шкодных забруджванняў неспрыяльна ўплывае не толькі на наваколнае асяроддзе, але і на здароўе і нармальную жыццядзейнасць гарадскіх жыхароў, зніжае ўстойлівасць арганізма чалавека да розных захворванняў. Вядомы так званы «хваробы цывілізацыі», якія атрымалі асабліва шырокае распаўсюджанне ў буйных гарадах. Да іх належаць нервавыя, сардэчна-сасудзістыя, ракавыя захворванні, хваробы верхніх дыхальных шляхоў, транспартны траўматызм і інш. Жыхары вялікіх гарадоў значна больш пад уздзеяннем стрэсавых нагрузак.

У межах буйных гарадскіх аглерацый маюць пашырэн-

не штучныя электрамагнітныя, магнітныя і электрычныя палі, што выклікаюць развіццём радыёвяшчання, тэлебачання, радыёлакацыі, электронікі і іншых сучасных напрамкаў навукі і тэхнікі.

Важнай праблемай з'яўляецца адаптацыя да гарадскіх умоў некарэнных гараджан, што асабліва характэрна для сучаснага этапу урбанізацыі ў БССР, дзе ўдзельная вага гэтай групы гарадскіх жыхароў даволі вялікая.

Такім чынам, узаемадзеянне чалавека і прыроды ў гарадах і на урбанізаваных тэрыторыях характарызуецца пэўнай дваістасцю. З аднаго боку, сучасныя густанаселеныя, развітыя ў прамысловых адносінах гарады аказваюць разбуральнае ўздзеянне на прыроду. Другая адметная асаблівасць сучаснай урбанізацыі: яе цесная сувязь з навукова-тэхнічным прагрэсам, з працэсамі развіцця вытворчасці, транспарту, тэхнікі, навукі і іншых сфер дзейнасці стварае высокі сацыяльна-культурны і прамысловы патэнцыял буйных гарадоў, які можа быць неабходнай перадумовай арганізацыі дзейснай аховы прыроднага асяроддзя.

І ў гэтых адносінах неабходна адзначыць прынцыповую розніцу ў працэсах урбанізацыі і ўзаемадзеяння прыроднага і антрапагеннага асяроддзя ў гарадах ва ўмовах розных сацыяльна-эканамічных сістэм.

Велізарны маштабы сацыялістычнага будаўніцтва таксама абумоўліваюць паяўленне пэўных экалагічных праблем, у тым ліку звязаных з забруджваннем прыроднага асяроддзя. Так, праблемы урбанізацыі ёсць і ў Савецкім Саюзе, і ў іншых сацыялістычных краінах. Але істотным адрозненнем урбанізацыі пры сацыялізме з'яўляецца яе кіруемасць. Размяшчэнне прадукцыйных сіл — важны рэгулятар, і хоць яшчэ не ўсе магчымасці ў гэтым плане рэалізаваны, сутнасць заключаецца ў тым, што існуе прынцыповая магчымасць кіравання складаным працэсам урбанізацыі і недапушчэння ўзнікнення такіх хаатычных мегаполісаў, як на Захадзе. Гэтыя задачы традыцыйна лічацца найважнейшымі ў сацыяльна-эканамічнай палітыцы партыі і ўрада, і не выпадкова на працягу шэрагу гадоў у СССР ажыццяўляюцца захады па абмежаванню росту буйных гарадоў.

Праграмы канкрэтных мерапрыемстваў па кіраванню урбанізацыяй і паляпшэнню якасці наваколнага асяроддзя ўваходзяць у планы сацыяльна-эканамічнага развіцця ўсіх буйных гарадоў БССР. Галоўным аб'ектам увагі з боку спецыялістаў па праблемах урбанізацыі з'яўляецца сталіца рэспублікі — Мінск. Яе насельніцтва расце асабліва хуткім тэмпам, што прымусіла гаварыць нават аб «феномене Мінска»: за 1959—1979 гады насельніцтва беларускай сталіцы павялічылася ў 2,5 раза. Асабліва хуткімі тэмпамі горад развіваецца, пачынаючы з 1965 года, калі сярэднегадавы прырост насельніцтва склаў 45—50 тысяч чалавек. На пачатку сёлета года ў Мінску налічвалася 1 мільён 510 тысяч жыхароў. Паказальна, што гэта горад, які быў ушчэнт разбураны ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Такія імклівыя тэмпы развіцця абумоўлены размяшчэннем і будаўніцтвам на тэрыторыі горада шэрагу буйных прамысловых прадпрыемстваў, навукова-даследчых і праектных устаноў.

У 1977 годзе распрацавана

праграма аздараўлення наваколнага асяроддзя і прадукцыйнага асяроддзя ўздзеяння на яго прамысловых, камунальных, цеплаэнергетычных прадпрыемстваў і аўтатранспарту. У 1982 годзе зацверджаны новы генеральны план развіцця Мінска, які вызначыў перспектыву горада да 2000 года і наметыў шэраг мер, накіраваных на стрымліванне росту яго насельніцтва.

Прадугледжана, у прыватнасці, стымуляванне развіцця іншых гарадоў БССР і фарміраванне Мінскай групавой сістэмы населеных месцаў з забаронай размяшчэння непасрэдна ў Мінску новых прамысловых прадпрыемстваў, не звязаных з абслугоўваннем насельніцтва горада і прыгараднай зоны. Зніжэнне тэмпаў росту колькасці насельніцтва плануецца за кошт пераважнага скарачэння механічнага прыросту, што вызначыла разліковую колькасць насельніцтва да 1990 года — 1 мільён 700 тысяч чалавек і да 2000 года — 2 мільёны чалавек.

У адпаведнасці з новым планам, у бліжэйшае дзесяцігоддзе прадугледжваецца далейшае развіццё сталіцы БССР як буйнейшага адміністрацыйна-палітычнага, прамысловага, навуковага і культурнага цэнтру рэспублікі. Да 2000 года будзе падвоены жыллёвы фонд, значна павялічацца аб'ёмы будаўніцтва ўстаноў культурна-бытавога прызначэння. Тэрытарыяльнае развіццё Мінска будзе ажыццяўляцца пераважна ў заходнім і паўднёва-заходнім напрамках з захаваннем планіравачай і кампазіцыйнай узаемазвязі паміж асобнымі гарадскімі раёнамі і агульнагарадскім цэнтрам.

Архітэктурна-планіравачая арганізацыя гарадской тэрыторыі мяркуе правесці ўпарадкаванне прамысловых зон, развіццё вулічна-дарожнай сеткі і сістэмы знешняга і гарадскога транспарту, усіх відаў інжынерных камунікацый і збудаванняў. Для паляпшэння экалагічных умоў будзе створана адзіная сістэма азелянення горада і прыгарада на аснове водна-зялёнага дыяметра ракі Свіслач і двух водна-зялёных паўколяцаў уздоўж Сляпянскай і Лошыцкай водна-зялёных сістэм, дзе ў бліжэйшыя гады будуць добраўпарадкаваны і азялены гарадскія паркі.

А неўзабаве тысячы мінчан змогуць пасяліцца ўдалечыні ад гарадскога шуму, але са сталічным камфортам. У Мінску пачалася распрацоўка плана будаўніцтва індыўдуальнага жылля. Недахоп свабодных плошчаў прымусіў спыніць у 1962 годзе будаўніцтва ўласных дамоў. Але дзякуючы рацыянальным метадам планіроўкі і забудовы сталіца рэспублікі, нягледзячы на ​​фэнаменальныя тэмпы росту, размясцілася вельмі кампактна. Гэта дазволіла знайсці месца для індыўдуальнага жылля ў лесапаркавай зоне Мінска, у невялікіх пасёлках, размешчаных за 15—20 кіламетраў ад горада. Мінчанам будзе прапанаваны шырокі выбар — адна- і двухпавярховыя катэджы з гаражом і склепам, мансардай і балконам. Галоўнымі забудоўшчыкамі будуць буйныя заводы і іншыя арганізацыі, зацікаўленыя ў больш хуткім вырашэнні жыллёвай праблемы для сваіх работнікаў. На сродкі гэтых прадпрыемстваў і арганізацый будуць пабудаваны дарогі, пракладзены неабходныя інжынерныя сеткі і камунікацыі, узведзены школы, дзіцячыя дашкольныя ўстановы і прадпрыемствы сацыяльна-бытавога і культурнага прызначэння.

Віктар МАЗОУКА.

ВЯРТАННЕ да нэпа? — Гэтае пытанне, што задаецца ў такой талнальнасці, якая падразумявае, безумоўна, сцвярджалны адказ, пастаянна ўзнімаецца ў замежных водгуках на сённяшнія пераўтварэнні гаспадарчага жыцця ў СССР. Ды і нашы ўласныя, друкаваныя і вусныя, дыскусіі стракацяць спасылкамі на актуальнасць прыкладу, пададзенага Леніным, калі ў 1921 годзе ён павярнуў краіну ад «ваеннага камунізму» да развіцця на шырокай базе таварна-грашовых адносін.

Матэрыял для павучальных гістарычных паралелей тут, вядома, ёсць.

Па-першае, прынцыпова важны ўрок, які паказвае, што ўзрастаючы рух сацыялізму зусім не прадугледжвае ўпартага, дагматычна прамалінейнага ўзнаўлення раз і назаўсёды знойдзены

нуць сабе, збыць на калгасным рынку, прапанаваць нарыхтоўчай канторы ці той жа дзяржаве. Першы вопыт у асваенні гэтага новага падыходу да арганізацыі гаспадарчага жыцця на вёсцы паказвае, што многія, асабліва перадавыя калгасы перакананы, што самы зручны для іх партнёр — менавіта дзяржава. Гэта — пакупнік аптovy, заўсёды плацежаздольны, лепш за іншых забяспечаны транспартам, сховішчамі.

Іншымі словамі, калі ў пачатку 20-х гадоў пры юрыдычнай свабодзе выбару эканамічны інтарэсы штурхалі вёску амаль выключна на рынак індыўдуальных пакупнікоў, то сёння яны ж залучаюцца да супрацоўніцтва з гаспадарчымі ўстановамі дзяржавы.

Калгас можа стаць і тройчы, і сто разоў мільянерам, надзяляць кожны свой сялянскі двор усялякімі дабротамі,

60 ГОД ТАМУ НАЗАД І СЁННЯ

НОВАЯ ЭКАНАМІЧНАЯ ПАЛІТЫКА

форм арганізацыі эканомікі, кіравання ёю, ды і ўсёй грамадскай практыкі. Наадварот, з цягам часу, з пераменнай умоў крутыя павароты тут не толькі дапушчальныя, але і неабходныя.

Па-другое, ніяк не абысці сёння ўвагай, так сказаць, палітычны стрыжань нэпа, тое, што, паводле Леніна, складала яго «першы асноўны палітычны ўрок». Сутнасць справы, гаворачы ленінскімі словамі, заключалася ў тым, каб дабіцца становішча, пры якім «сапраўды будзе рухацца ўся маса з намі». Тады і паскарэнне гэтага руху ў свой час надыйдзе такое, аб якім мы цяпер і марыць не можам.

Па-трэцяе, нэп азначаў і тэарэтычнае, і практычнае прызнанне незаменнай ролі таварна-грашовых адносін у станаўленні і развіцці сацыялістычнай эканомікі. І ў гэтым сэнсе сённяшні ўпор на гаспадарчы разлік, на эканамічныя рычагі і стымулы ўзгадняюцца з духам павароту 1921 года.

Тым не менш нэп — гэта ўсё-такі паняцце з канкрэтнагістарычным зместам.

Тады з сялянскіх двароў здымалі харчазвёстку, якая патрабавала бязвыплатна аддаваць гарадскому пралетарыяту ўвесь патрэбны яму хлеб. Уводзілі харчовы падатак, пасля ўплаты якога селянін выходзіў са сваёй прадукцыяй на рынак. Тут ён уступаў у зону «свабоднага гандлю», які ахопліваў не толькі амаль усе спажывецкія тавары, але часткова і сродкі вытворчасці. Заканамерна ўзнікла сацыяльная фігура «нэпмана» — кулака, гандляра, прадпрымальніка, які нажываўся і на выкарыстанні кан'юнктуры, і галоўнае, на эксплуатацыі найёмнай рабочай сілы. Палітычная ўлада свядома пайшла на стварэнне становішча адкрытага саборніцтва паміж капіталістычным і сацыялістычным сектарамі эканомікі. Нэп, уласна, і павінен быў канчаткова высветліць: «хто каго?»

На XXVII з'ездзе КПСС было сказана аб неабходнасці выкарыстаць прымяняльна да сучасных умоў ленінскую ідэю харчпататку. Аб чым гутарка? Аб тым, каб калгасы, прадаўшы дзяржаве загадзя ўстаноўленую, нязменную на гады наперад долю ўраджаю, маглі па-свойму распараджацца тым, што засталася. Практычна яго можна пакі-

і ўсё роўна самі калгаснікі застаюцца калгаснікамі, працаўнікамі, а не бізнесменамі. Па-за сельскай гаспадаркай, на прадпрыемствах, якія цяпер пераведзены на рэжым поўнага гаспадарчага разліку і самаакупнасці, занята 16 мільёнаў чалавек. Усе яны пастаўлены ва ўмовы, якія прымуюць думаць аб прыбытках, жыць у клопатах, што дыктуе таварна-грашовымі адносінамі. Але гэтыя клопаты калектыўныя, і асабісты поспех кожнага (яшчэ і яшчэ больш высокі заробтак), па-першае, неаддзельны ад поспеху ўсяго калектыву, а па-другое, не можа быць дасягнуты інакш, як за кошт уласных узрастаючых працоўных намаганняў.

Колькі людзей зоймецца індыўдуальнай працоўнай дзейнасцю ў рамках закона, які ўступіў у сілу з 1 мая? Пакуль, натуральна, ніхто гэтага не ведае. Я думаю, адносна нямнога. Але будзе іх тысячы ці сотні тысяч, у любым выпадку і тут няма адкуль узяцца сацыяльнаму тыпу 20-х гадоў, вядомаму пад назвай «нэпман». Адсутнічае эканамічная падстава — выклікаецца найёмнай рабочай сілы, не трапляюць у прыватнагандлёвы абарот сродкі вытворчасці і г. д. Не вырасі яму, не развіцца і па прычынах сацыяльна-псіхалагічных: яго проста не пацярпіць народная свядомасць, паняцце, што такое добра і што такое дрэнна.

Нэп у расшыфроўцы азначае не больш чым новая эканамічная палітыка. Цяперашнія перамены, якія ў многім абновяць гаспадарчы механізм краіны, ні ў якой меры не закранаюць сацыяльныя ўстоі нашага грамадства. Перабудова — гэта расшчэпае пазбаўленне ад усяго, што гармозіць развіццё сацыялізму, перашкаджае вырашэнню існуючых праблем, але перш за ўсё гэта стварэнне на базе дасягнення ладу, які пакончыў з эксплуатацыяй чалавека чалавекам і зрабіў працу, а не капітал і не паходжанне меркай яго становішча сярод роўных па правах і абавязках. Палітыка перабудовы, вядома, з'яўляецца зусім новай у адносінах да гістарычнага нэпа 20-х гадоў, які ў нашы дні нельга было б паўтарыць, хаця б таму, што паводле слоў старажытнага філосафа, немагчыма двойчы ўвайсці ў адзін і той жа паток.

Дзмітрый ВАСІЛЬЕЎ.

ПАМ'ЯТЬ О ПОДВИГЕ ОТЦОВ

ЗВЕЗДА НА ЛАДОНИ

...Над могилами пели соловьи. Да так пели, что слов очередного оратора не разобрав было. Девочка с магнитофоном записывала речи на пленку — должно быть, одних соловьев записала...

А люди стояли в тесных проходах между могильными оградами, сжимая в руках букетики. И были среди них трое: Александр Тамкович, Анатолий Жаркевич и Сергей Бесман — молодые рабочие Руденского завода пластмассовых изделий. Они могли бы тоже рассказать, как по вечерам после работы приходили сюда, на кладбище, и до темна работали над этим скромным памятником Нико-

лаю Яровскому — партизанскому командиру. Могли бы рассказать и о вдохновителе этой затеи — заводском мастере Петре Лепешко, который разыскал на сельском погосте поросший травой холмик, собирал документы и фотографии, все, что связано с именем командира партизанского отряда имени Кутузова, а однажды пришел к ним и сказал: «Ребята, такое дело...»

Этот памятник они начали строить еще прошлой осенью. Точнее, не памятник, а памятный знак — раскрытая книга и текст: «Имена ваши мы нанесем на гранитные плиты, на бетон и на мрамор

и впавим в металл. Повторим нашу клятву: «Никто не забыт, и ничто не забыто». И добавим: «Без вести никто не пропал». Хотелось им, конечно, не просто знак на могиле поставить, а настоящий памятник. Но это, по словам Лепешко, не так просто. Один раз попробовали — пару лет назад решили установить памятник в урочище, где находилась база партизанской бригады. Выяснилось: необходим проект, выполненный профессиональным скульптором, заключение художника, разрешение по форме и так далее. Чтобы не разводиться эту канитель, пришлось ограничиться зна-

ком. А впрочем, считает Лепешко, все верно: если каждый станет на свой вкус памятники возводить — что будет?

Что касается слов, которые высечены на могиле Яворского, то вычитал их Петр Игнатьевич в республиканской молодежной газете. Он еще звонил в редакцию, уточнял, чьи слова, откуда взяты. Было это полгода назад, а может, больше. Вот с каких пор они знак строили. Погода мешала. Осень в прошлом году была ранняя. А потом какие морозы были? Бетон замерзал, работать нельзя... Вот о чем могли бы рассказать Александр Тамко-

вич, Анатолий Жаркевич и Сергей Бесман. Они стояли в сторонке и слушали выступающих.

Иван Агейчик — бывший командир партизанского взвода — отдал кому-то свою трость, подошел к могиле. Потом достал из кармана бумажный сверточек, развернул его. Он протянул ладонь: «Смотрите!» В ней лежал орден Красной Звезды. «Это Яворского орден. Столько лет я хранил его, и вот такой случай... Я подумал, что очень кстати... Возьмите, ребята, ему же в музее место. И вот что еще, ребята, — продолжал Иван Денисович. — Спасибо вам. За память».

...Мимо прогрохотала электричка, свистнула, подбегая к станции. Люди стояли молча, склонив головы, и над сельским кладбищем вовсю пели соловьи.

Д. ФИЛИМОНОВ.

В Минске прошли не совсем обычные молодежные балы-карнавалы. Программу этого шумного и веселого праздника разработали активисты Молодежного центра, созданного в городе, и специалисты Республиканского Дома моделей одежды. Девять дней более тысячи молодых людей — учащиеся профессионально-технических училищ, школ, студенты, молодые рабочие, гости Минска — собирались во Дворце культуры железнодорожников, чтобы оценить вкусы друг друга, послушать суждения профессионалов, поспорить о моде сегодняшней, завтрашней, просто отдохнуть, потанцевать.

Такие балы теперь будут проходить четыре раза в год, накануне каждого сезона.

НА СНИМКАХ: весело на карнавале; цыганский танец.

Фото В. ВИТЧЕНКО.

ЛЮБОПЫТНАЯ ХРОНИКА

КОСМИЧЕСКИЙ ТРАНСПОРТ XXI ВЕКА?

26-летний инженер из Гомеля изобрел не имеющую мировых аналогов транспортную космическую систему.

Представьте себе эстакаду, охватывающую Землю вдоль экватора. На ней укреплены закольцованная труба (протяженность, как и сам экватор, 40 тысяч километров). Эта труба и есть звездолет: на металлическую ленту, находящуюся внутри трубы в вакууме, подается электрический ток. Поддерживаемая магнитной подвеской, лента превращается в ротор гигантского электродвигателя. В ней возникают центробежные силы, лента становится невесомой — сбрасываются захваты, и труба исчезает за облаками.

Вместе с ней Землю могут покинуть и 100 миллионов пассажиров, захватив с собой 100 миллионов тонн груза.

Изобретатель гарантирует, что этот звездолет способен вернуться обратно. Для этого предусмотрена вторая лента, которая, вращаясь в обратную сторону, даст «колесу» обратный ход.

С позиций физики проект вполне корректен. Такая труба действительно может взле-

теть в космос. Смущает другое: ее космическая стоимость — 10 триллионов рублей.

СШИТЬ МОЖНО ВСЕ

Это доказал студент Дмитрий Сурский из Минска. Будущий дизайнер сшил... автомобиль. На двухместную машину пошло 8 метров тентовой ткани, 40 метров тонких водопроводных труб и двигатель, снятый со старого мотоцикла. Сейчас у Дмитрия появились первые заказчики — товарищи по студенческой группе. Ткани они покупают на 1,5 метра больше — не только на автомобиль, но и на брюки.

ПРИГЛАШАЕТ «МАЛАДЗІК»

В городе Светлогорске, что на Гомельщине, открылся молодежный центр под названием «Маладзік». Хозяевами его стали молодые рабочие производственного объединения «Химволокно».

Местные власти предоставили в распоряжение молодежи одно из зданий в жилом микрорайоне. Юноши и девушки сами сделали в нем ремонт, со вкусом и выдумкой оформили интерьер.

Здесь расположились концертно-танцевальный зал, игровые комнаты, видеосалон, коктейль-бар, зал любительских объединений. Словом, здесь каждый может найти себе занятие по душе.

ВЫ ХОТИТЕ ЗНАТЬ

— Как у вас обстоят дела с рождаемостью? Сколько детей хотят иметь молодые?

В прошлом году в Советском Союзе произошел демографический мини-взрыв. Число родившихся на 1 000 жителей составило 19,9 против 19,4 в 1985 году, а число умерших снизилось соответственно с 10,6 до 9,7. Таким образом, прирост населения составил почти 3 миллиона человек против 2,5 в 1985 году.

Вот общие данные, которые взяты из «Психологического журнала» (орган Академии наук СССР): 98 процентов из 600 опрошенных социологами учащихся средних школ, профессиональных училищ и студентов в возрасте 16 — 24 лет «запланировали» 2 — 3 детей.

Такая тенденция радует наших демографов. Ведь по мнению одного из них — Виктора Переведенцева, для полного демографического благополучия в стране нужна как минимум трехдетная семья. Третий ребенок — решающий.

— Могут ли исключить ученика из школы? Что в таком случае будет с ним дальше? Может ли ученик перейти в другой класс, если он не уживется в своем?

— Из школы у нас исключить могут, но это — крайняя (и, добавим, весьма редкая) мера наказания за серьезные нарушения школьной дисциплины — скажем, хулиганство, сознательное уклонение от учебы. Еще это может произойти, если ученик раз за разом остается в одном классе «на второй год».

Исключить или нет — решают все учителя школы на педсовете. Решение «исключить» становится законным только после утверждения комиссией по делам несовершеннолетних, которая есть в каждом местном органе исполнительной власти. Эта же комиссия обязана решить все вопросы, связанные с дальнейшим образованием исключенного из школы (в СССР действует закон о всеобщем среднем образовании молодежи).

Что же касается «неуживчивых», то такие могут переходить не только в другой класс, но и в другую школу.

— Почему молодым советским гражданам не разрешают проводить отпуск на Западе?

— Ежегодно за рубеж выезжают примерно 4 миллиона советских туристов. Более половины из них молодые люди 18—30 лет.

Для организации молодежного международного туризма 30 лет назад было создано специальное бюро — «Спутник». Сегодня оно поддерживает деловые связи с 500 партнерами в 80 странах всех континентов.

«Спутник» предоставляет молодым туристам существенные привилегии. Например, каждый год около 30 тысяч молодых рабочих, колхозников и студентов ездят за рубеж бесплатно. Остальные за туристскую путевку в страны Запада платят полцены, в страны Азии, Африки и Латинской Америки — четверть ее стоимости.

И тем не менее турпоездка на Запад не всем, как говорится, по карману. Такое сравнение: за счет разницы в ценах расходы молодого западноевропейца на поездку в СССР составляют всего 1/5—1/3 расходов советского туриста, едущего на Запад (например, один день пребывания в СССР стоит датчанину около 9 рублей, а русскому в Дании — 30—35 рублей). Поэтому большинство молодых предпочитают путешествовать в социалистические страны — для них это гораздо дешевле.

— Какие профессии наиболее популярны у молодежи?

— Недавно наш известный социолог профессор Владимир Шубкин вместе со своими коллегами провел опрос среди 16—18-летних юношей и девушек, в результате которого были определены десять наиболее престижных профессий.

Вот этот список:

Профессии	Ранг престижа у юношей	девушек
Врач	1	1
Инженер	2	6
Моряк	4	9
Писатель	3	2
Научный работник	5	5
Металлург	6	10
Артист	7	3
Журналист	8	8
Продавец	9	7
Токарь	10	16

Социологи сделали вывод: молодежь романтизирует ряд профессий (особенно творческих), считая, что они гарантируют и успех, и личное удовлетворение, и высокую материальную обеспеченность.

ОХОТА НА ДАЛЬНЕМ ВОСТОКЕ

Осенью и зимой в специализированных магазинах городов «Дары тайги» на Дальнем Востоке заметно увеличивается поток покупателей. Дело в том, что в это время открывается охотничий сезон и в продаже появляется свежее мясо диких животных: лося, изюбря и даже медведя.

Здесь домохозяйки не нуждаются в призывах рекламы, чтобы оценить достоинства дичатины, а в городах рестораны специализируются в приготовлении таких блюд, как рябчик в горшочке, шашлык из дикого кабана, котлеты из оленины и т. д. В дальних поселках вы можете попробовать излюбленную еду местных жителей: строганину — мелко наструганное свежемороженное мясо изюбря, приправленное уксусом, перцем, солью, луком.

Для многих коренных народностей советского Дальнего Востока, особенно на севере, где остались девственными большие площади тайги и тундры, мясо диких животных остается важной частью их меню.

Животный мир этого региона славится обилием различных зверей, птиц и рыб. Здесь обитают более ста видов млекопитающих, и почти половина из них является объектом промысловой охоты. Охотничье хозяйство на Дальнем Востоке было и остается важной самостоятельной отраслью экономики.

Наиболее ценная добыча охотников — пушнина: соболь, белка, песец, выдра, американская норка и ондатра и др. Пушной царь, конечно же, соболь. По красоте, пышности и шелковистости мех этого удивительно жизнестойкого и пластичного зверька не имеет себе равных.

Дороговизна шкурки в прошлом веке едва не привела к полному истреблению соболя. Энергичные меры, принятые Советским правительством в 30—40-х годах нашего столетия, восстановили его численность. Сегодня промысловое поголовье соболя достигает четверти миллиона особей. Советский Союз является монополистом в мировой заготовке соболя, и треть всех заготовок страны приходится на Дальний Восток.

Удачей считает для себя каждый охотник — свалить лося. Подвид, обитающий на Дальнем Востоке, достигает 500 килограммов веса. Насчитывается здесь 70—80 тысяч голов лосей. По-настоящему спортивный, увлекательный характер носит охота на изюбря, косулю и кабана.

Среди местных жителей ходят легенды о целебных свойствах мяса бурого медведя, особенно его желчи, которую лет 70 назад обменивали грамм на грамм золота. Любители медвежатины есть и сейчас. Но охота на этого зверя — рискованное предприятие: камчатские и приамурские медведи отличаются злобным нравом, агрессивностью и большими размерами. Некоторые особи весят свыше 500 килограммов.

Ни охотник-любитель, ни промысловик не выходят в тайгу без специальной лицензии. Отстрел осуществляется в строго определенные сроки и в разрешенных лицензией количествах. На отстрел, например, лося устанавливается квота не более десяти процентов при естественном приросте 15—20 процентов. Такие меры позволяют постоянно расширять охотничьи запасы.

Общая численность охотников на Дальнем Востоке СССР сегодня превышает 150 тысяч человек, из них промысловиков-профессионалов всего около трех тысяч. Организацией промысловой охоты ведают кооперативные зверохозяйства. Любительскую охоту координируют спортивные общества охотников и рыболовов.

Сергей КУЧЕРЕНКО,
кандидат биологических наук.
(АПН).

СЛУЖБА СОЦИАЛЬНОЙ ПОМОЩИ НА ДОМУ

Статистика утверждает, что количество пенсионеров в СССР, как и в других странах мира, постоянно увеличивается. За последние 30 лет их число выросло в четыре раза. На пенсионное обеспечение государство ежегодно расходует около 50 миллиардов рублей, прилагая большие усилия, чтобы сделать жизнь пожилых людей более полноценной. Этим же целям служит и проходящий сейчас в ряде советских городов эксперимент по созданию службы социальной помощи на дому одиноким и престарелым людям.

В стране существует немало специальных домов-интернатов для престарелых, но многие из стариков предпочитают жить дома, и это понятно. Для пожилого человека очень много значит, чтобы его окружали привычные вещи, во дворе можно было бы перекинуться парой слов с соседями. Но вот беда, с возрастом все труднее бывает добраться до магазина, прачечной, химчистки... Все эти заботы и лягут на плечи сотрудников отделений социальной помощи на дому, организуемых сейчас при районных отделах социального обеспечения. Работают в них в основном домашние хозяйки, студенты. За свою работу они получают зарплату, в то время как те, кому адресованы их услуги, пользуются ими бесплатно.

— Я искала именно такую работу, которая давала бы мне возможность общения, — говорит студентка III курса Московского архитектурного института Ольга Семенова. — И оказалось, что со старыми людьми очень интересно. Им есть что вспомнить, что рассказать. Как правило, я работаю два-три раза в неделю, но звонить своим подопеч-

ным стараюсь практически каждый день.

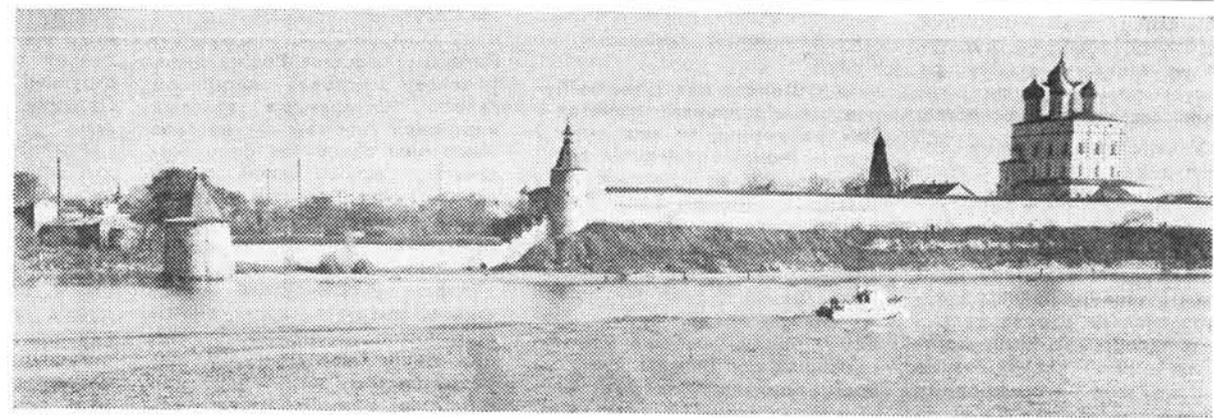
— Начали мы с того, что по карточкам районного отдела социального обеспечения выяснили адреса всех, кто нуждается в нашей помощи, и определили, в какой именно, — рассказывает руководитель одного из отделений социальной службы в Калининском районе Москвы Ирина Макарова. — Затем, исходя из потребностей, определили штат сотрудников: на каждого из них приходится девять-десять подопечных. Составили также перечень предоставляемых услуг.

— И что в него входит? — Мы покупаем продукты, лекарства, относим белье в прачечную, вещи в химчистку. Можем помочь написать письмо, вызвать врача, купить газеты и журналы. Но если, к примеру, надо проводить старого человека в поликлинику, никто не считает это не своим делом, хотя такая услуга и не значится в официальном перечне. В нашей группе в основном студенты, и все они очень серьезно относятся к своей работе, всегда готовы помочь, подменить друг друга, если в этом есть необходимость.

Конечно, если бы в нашей работе участвовали профессиональные медицинские сестры, это подняло бы ее на качественно иную ступень, — говорит Ирина Макарова. — Правда, нам помогают патронажные сестры из районных поликлиник, но число их невелико.

Впрочем, именно для того, чтобы в точности определить, какой именно должна быть служба социальной помощи на дому, и проводится этот эксперимент. Его главная задача — окружить вниманием и заботой всех, кто в ней нуждается.

Галина ФАДЕЕВА.

Эти снимки сделаны нашим фотокорреспондентом в Пскове — одном из древнейших русских городов. Многие наши зарубежные соотечественники, вероятно, бывали здесь, совершая поездку по «золотому кольцу» России.

Город привлекает туристов прежде всего архитектурными памятниками, главный среди которых — кремль с каменными укреплениями XIII века и Троицкий собор XVII столетия. В Пскове сохранились десятки других шедевров русского зодчества.

Эти храмы, соборы, церкви были свидетелями многих событий — больших и малых, радостных и печальных, которыми богата история города. В XIV—XV веках он был центром Псковской феодальной республики.

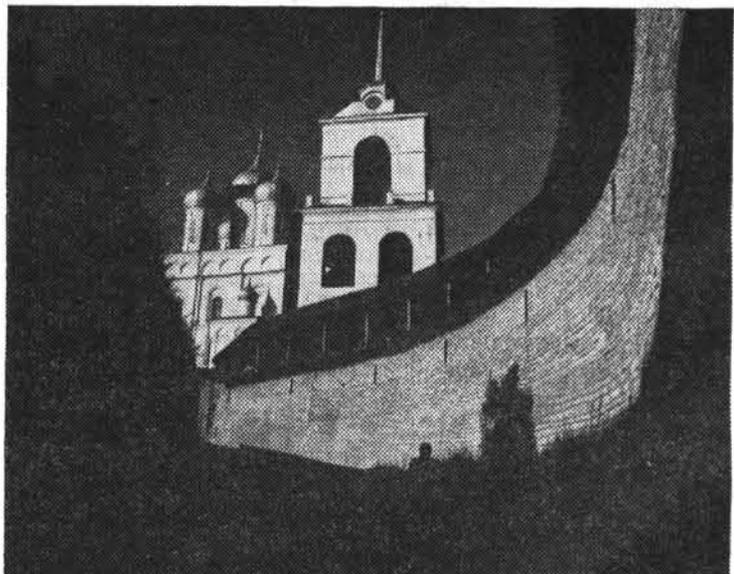
Каждый советский школьник знает о мужестве псковичей на поле Куликовом и их победе над рыцарями

грозного Тевтонского ордена на Чудском озере. В 1650 году здесь произошло одно из крупнейших городских антифеодальных восстаний. Словом, немало замечательных страниц вписал Псков в российскую историю.

Сегодня город старается сохранить все, что осталось ему в наследство от прошлых веков. В реставрированных памятниках архитектуры разместились интересные музеи, в которых всегдалюдно. Приезжайте в этот город, и вы увидите много прекрасного.

НА СНИМКАХ: памятник А. Пушкину и его няне Арине Родионовне в городском сквере; Псковский кремль; жилой массив в центральной части города; уголок кремля.

Фото С. КРИЦКОГО.

СТВОРАНА І ДЗЕЙНІЧАЕ ГРАМАДСКАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ

ФОНД КУЛЬТУРЫ — ФОНД ПАМ'ЯЦІ НАРОДНАЙ

Гутарку з пісьменнікам, старшынёй праўлення Беларускага аддзялення Савецкага фонду культуры Іванам ЧЫГРЫНАВЫМ вядзе наш карэспандэнт Таццяна АНТОНАВА.

— Іван Гаўрылавіч, як вы расцэньваеце сам факт нараджэння Савецкага фонду культуры? Чаму ўзнікла неабходнасць яго стварэння?

— Савецкі фонд культуры — адна з грамадскіх арганізацый у СССР — нарадзіўся ў якасці новай палітычнай атмасферы ў нашай краіне, на пераломным этапе яе развіцця. Нараджэнне Фонду можна толькі вітаць.

Нараджэнню СФК садзейнічала шырокая дэмакратызацыя нашага духоўнага жыцця. Наогул жа ідэя стварэння такой арганізацыі ўзнікла не раптоўна і не па загаду «зверху». Яна была падрыхтавана ўсёй атмасферай, якая панавала ў краіне перад XXVII з'ездам партыі. Дзеячы мастацтва, навукі, супрацоўнікі розных культурных устаноў, самыя шырокія слаі савецкага грамадства выступалі на старонках газет, па радыё, на тэлебачанні з прапановамі аб стварэнні такой арганізацыі. І гэта было заканамернай з'явай. Культура, асабліва ў сённяшніх умовах, не можа паўнакроўна развівацца наагул, таму і ўзнікае неабходнасць стварэння Савецкага фонду культуры — гэта адзін з важнейшых крокаў па залучэнню шырокіх народных мас, канкрэтных спажываўцоў культурных каштоўнасцей да абмеркавання і вырашэння праблем культуры, у канчатковым выніку да працы выпрацоўкі культурнай палітыкі савецкага грамадства.

— У чым заключаюцца галоўныя мэты і задачы Савецкага фонду культуры?

— Найбольш поўна яны вызначаны Статутам Фонду, які быў надрукаваны перад прыняццем і зацвярджэннем і абмяркоўваўся на сходах у працоўных калектывах. Калі коратка, то гэта садзейнічанне больш поўнаму і глыбокаму асваенню народам багаццяў айчынай і сусветнай культуры; фарміраванне пачуцця грамадзянскай адказнасці за стан і развіццё мастацтва.

Фонд лічыць сваёй задачай актыўна далучаць розныя групы насельніцтва да культурнага будаўніцтва, выкарыстоўваць іх творчыя намаганні і матэрыяльныя магчымасці ў інтэрэсах памнажэння духоўнага багац-

ця грамадства, дапамагаць больш поўнаму задавальненню культурных запатрабаванняў. Зыходзячы з гэтага, Фонд будзе садзейнічаць залучэнню на добраахвотных пачатках асабістых калекцый у грамадскае карыстанне, заахочваць фарміраванне і захаванне асабістых архіваў і калекцый. Між іншым, мяркуецца і стварэнне музеяў асабістых калекцый.

Намаганні Фонду будучы сканцэнтраваны на збіранні і захоўванні агульнанацыянальных каштоўнасцей — твораў мастацтва, кніжных збораў і рукапісаў, гістарычных матэрыялаў, рэстаўрацыі і ахове помнікаў архітэктуры...

У сферу ж замежнай дзейнасці Фонду ўваходзяць у першую чаргу пошукі і вяртанне на Радзіму твораў мастацтва, іншых каштоўнасцей айчынай культуры, якія знаходзяцца за рубяжом.

Многія нашы суайчыннікі, якія воляю лёсу апынуліся за мяжой, захоўваюць у сваіх сем'ях унікальныя гістарычныя матэрыялы, творы мастацтва. І нярэдка яны хацелі б вярнуць іх на Радзіму — тым самым выканаць абавязак перад сваім народам. Дапамагчы ім ажыццявіць гэты патрыятычны ўчынак і заклікаюць наш Фонд культуры. Таму кожны, хто нераўнадушны да айчынай культуры, адчувае сваю кроўную сувязь з ёю, знойдзе разуменне і падтрымку.

— Хто можа быць членам Фонду?

— У Фондзе культуры не будзе індывідуальнага членства ў тым разуменні, як яно існуе ў многіх іншых грамадскіх арганізацыях: ніякіх членскіх або ўступных узносаў. Толькі добраахвотныя, размер якіх вызначае сам грамадзянін ці калектыв, што жадае падтрымаць Фонд. Наогул жа, удзел грамадзян, калектываў у рабоце Фонду, асабліва ў матэрыяльнай падтрымцы яго праграм, прадугледжваецца толькі добраахвотны. У сваю чаргу, грамадскасць будзе шырока інфармавацца аб атрыманні ў дар твораў культуры, будучы публікавацца звесткі аб арганізацыях і асобах (з іх згоды), якія актыўна супрацоўнічаюць з Фондам, перадаюць яму значныя культурныя каштоўнасці, унеслі ці ўносяць грашовыя ўклады. Ад імя Фонду арганізацыі і асобныя грама-

дзяне будучы заахочвацца спецыяльнымі прэміямі, граматамі, знакамі, аж да выбрання найбольш заслужаных ганаровымі членамі Фонду.

— Прайшоў зусім невялікі тэрмін з часу заснавання Фонду — трохі больш за паўгода. Ці можна ўжо гаварыць пра які-небудзь плён яго дзейнасці?

— Аўтарытэт Фонду культуры (гэта самаўпраўленчы орган грамадскасці), я б сказаў, імкліва расце. Між іншым, хачу адзначыць, што гэты Фонд мае немалыя паўнамоцтвы. Ён мае намер працаваць разам з усімі добраахвотнымі таварыствамі, з творчымі саюзамі, рознымі арганізацыямі, ад якіх у той ці іншай ступені залежыць захаванне і развіццё многанациональнай савецкай культуры. Бо, на жаль, не ўсё яшчэ ў гэтай галіне задавальняе наша грамадства. Ёсць яшчэ помнікі, якія трэба неадкладна ратаваць, ёсць і негатыўныя адносіны да культурнай спадчыны народа — фальклору, гісторыі, традыцый.

Ва ўмацаванні аўтарытэту Савецкага фонду зрабілі свой уклад амерыканскі бізнесмен Арнольд Хамер, сын праслаўленага рускага спевачка Шалыпіна, вядомы мастак Рэрых і Хадасевіч-Лежэ. Па завяшчанні ўраджэнца беларускай вёскі Вакшаны Капыльскага раёна мастака Розіна яго жонка Т. Вексна перадала ў дар адзелу культуры Капыльскага райвыканкома больш за 40 мастацкіх палотнаў, 114 эскізаў карцін. Дзесяткі работ неўзабаве яшчэ будуць перададзены. Агульная вартасць гэтага дару складае 70 тысяч рублёў. Калекцыя мастака Розіна ляжа ў аснове мясцовай карціннай галерэі. Ствараецца таксама карцінная галерэя ў калгасе «Чырвоны сцяг» на Валожыншчыне, аснову якой склалі скульптурныя і графічныя творы мінскага мастака А. Кандрацьева.

Толькі за апошні час перададзены ў грамадскае карыстанне значныя культурна-гістарычныя каштоўнасці. Так, пісьменнік Сава Дангулаў перавёў грошы на будаўніцтва бібліятэкі ў сваім родным горадзе Армавіры і гэтаму ж гораду перадаў выдатную калекцыю карцін. Ерванскай галерэі падарыў свой збор твораў рускага мастацтва прафесар Абрамян.

У Беларусі перавялі аднымі з першых грашовыя сродкі ў Фонд культуры Алена Шахала са Смалевіч, Геннадзь Абібак — дырэктар народнага аркестра

БССР, пісьменнікі Святлана Алексіевіч і Эдуард Скобелеў. А калектыву народнага ансамбля песні і танца «Сузор'е» з Брэста пералічыў у Фонд атрыманую ім прэмію Ленінскага камсамола Беларусі.

А вось і зусім нядаўняя падзея. Пра яе змясціла інфармацыя газета «Правда». Аб тым, што ў Маскве ў Савецкім таварыстве па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Таварыства «Родина») адбылася цырымонія перадачы работ К. Брулова і Г. Шылцэна ў дар нашай краіне. Іх прывезла з Італіі ўдава мастака Е. Шылцэна.

— Сёлета ў маі ў Мінску адбылася ўстаноўчая канферэнцыя Беларускага рэспубліканскага аддзялення Савецкага фонду культуры. Дэлегатамі яе былі пісьменнікі і рабочыя, вучоныя і артысты, партыйныя работнікі і мастакі, культуротнікі і кінематаграфісты, вядомыя дзеячы культуры Беларусі. Якімі будуць першыя крокі гэтай арганізацыі? Якія перспектывы яе дзейнасці?

— Беларускае аддзяленне Фонду прымае ўдзел у рэалізацыі некалькіх доўгатэрміновых праграм. Першая з іх носіць назву «Пам'яць». Дарэчы, падмурак гэтай праграмы ў рэспубліцы быў закладзены раней вучонымі і энтузіястамі. Так, на Беларусі выяўлена і ўлічана 15 210 помнікаў гісторыі і культуры. Пад дзяржаўную ахову ўзята 10 815. Тры гады назад у рэспубліцы ўжо пачалася рэалізацыя праграмы работ па захаванню старажытных цэнтраў гістарычных гарадоў. Наперадзе распрацоўка планаў рэгенерацыі і рэканструкцыі Нясвіжа, Мсціслава, Полацка, Слоніма, Гродна і іншых.

Арганічнай часткай рэалізацыі другой праграмы ў рэспубліцы будзе работа па ўвядзенню адраджэнню і папулярнасці гісторыка-літаратурных мясцін Беларусі, звязаных з імямі вядомых беларускіх асветнікаў і пісьменнікаў.

Рэспубліканскае аддзяленне Фонду культуры мяркуе прыняць самы актыўны ўдзел у стварэнні экспазіцыі музея гісторыі кнігадрукавання, які адкрыецца на тэрыторыі Полацкага запаведніка да 500-гадовага юбілею Скарыны. Да гэтай важнай справы падключацца шматлікія калекцыянеры і аматары кнігі.

Беларускае аддзяленне Фонду прыме таксама ўдзел у праграме «Моладзь і культу-

ра» і ў «Комплекснай праграме эстэтычнага выхавання насельніцтва рэспублікі».

Вядома, планы работы Беларускага аддзялення Фонду будучы яшчэ карэктывавацца, дапаўняцца. І многае тут будзе залежаць ад грамадзянскай актыўнасці людзей. У праўленне нашага Фонду ўжо ўнесены карысныя прапановы. Вось толькі некаторыя з іх. Напрыклад, прапануецца прадугледзець стварэнне помнікаў выдатным дзеячам культуры і гісторыі Беларусі, а збор сродкаў праводзіць на канкрэтных помніках. Выказваецца пажаданне, маючы на ўвазе выключную самабытнасць і багаце Беларускага фальклору, унесці прапанову ў Вярхоўны Савет БССР аб ахове яго адпаведным заканадаўчым актам. Заслугоўвае ўвагі і прапанова аб арганізацыі ў нас камітэта аховы Беларускай мовы і правядзенні штогадовага свята мовы.

— Іван Гаўрылавіч, што б вы сказалі нашаму замежнаму чытачу, тым беларусам, што жыюць сёння ў краінах Заходняй Еўропы, ЗША, Канадзе, Лацінскай Амерыцы?

— Пэважаныя суайчыннікі! Нялёгка лёс выпай на вашу долю — жыць удалечыні ад свайго зямлі і свайго народа. Шматпакутная наша Беларусь неаднойчы становілася арэнай жорсткіх бітваў, дзе вырашаліся лёсы не аднаго толькі Беларускага народа. Захопнікі розных масцей, імкнучыся скарыць беларусаў, знішчалі і выводзілі бяспечнае скарыць матэрыяльную і духоўную культуру нашага народа. Напрыклад, у Вялікую Айчынную вайну фашысты разрабавалі Дзяржаўны музей БССР, на Захад былі вывезены найбольш каштоўныя часткі збораў рэспубліканскай, акадэмічнай, універсітэцкай і мінскай гарадской бібліятэк. Там жа аказаўся і архіў Акадэміі навук БССР. Разрабавана калекцыя Баранавіцкага музея.

Па крупных вяртаецца тоёсё на Радзіму... Мы звяртаемся да вас, дзелькі нашы суайчыннікі, з просьбай усяляк садзейнічаць вяртанню на родную зямлю створаных беларускім народам твораў мастацтва, каштоўных гістарычных дакументаў, старажытных кніг і рукапісаў, аказаць пасільную матэрыяльную падтрымку дзейнасці нашага Фонду.

Рахунак Беларускага аддзялення Савецкага фонду культуры зарэгістраваны пад № 700. Чакаем вашых паведамленняў, прапанов, пажаданняў.

ЯРКІ І ЖЫЦЦЕСЦВЯРДЖАЛЬНЫ

З вялікім поспехам выступіў у заходнегерманскім горадзе Бохуме на міжнародным фестывалі ляльчнікаў Дзяржаўны тэатр лялек БССР.

«Яркі і жыццесцвярджалны спектакль беларускага тэатра стаў несумненным упрыгажэннем фестывалю. У ім пакарае ўсё... Але асабліва варта адзначыць меладычнасць і напеўнасць беларускай мовы, якая была ўспрынята глядачом, дзякуючы выдатнаму выкананню акцёраў», — пісала газета «Бохум Цайт».

— Агульначалавечае гучанне спектакля дапамагло пераадолець моўны бар'ер, зрабіла яго зразумелым гасцям і ўдзельнікам фестывалю ў Бохуме, — сказаў пасля вяртання ў Мінск галоўны рэжысёр Дзяржаўнага тэатра лялек БССР, пастаноўшчык

спектакля Аляксей Ляляўскі. — Эстэтычная платформа заходніх тэатраў прыкметна адрозніваецца ад нашай. Калі на сценах Захаду пераважае расказ і паказ, разлічаны на абстрактнасць успрыняцця, то ў аснове ігры нашых акцёраў — псіхалагічнае пражыванне ролі, вялікая эмацыянальнасць. Разам з тым нам не чужая эстэтыка заходняга тэатра, развіваем асацыятыўнасць мыслення публікі, працуем у рэчышчы ўсемагчымых прыдумаў з лялькай. Тэатры Захаду і сацыялістычных краін народжаны рознымі культурнымі сістэмамі, але для ўсіх нас тыповая тэндэнцыя шукаць аптымальныя суадносіны акцёра і лялькі, сімволікі і жывой канкрэтнасці.

Дзяржаўны тэатр лялек БССР атрымаў запрашэнне зрабіць гастрольнае турнэ па гарадах ФРГ.

Н. ЗЛАТКОўСКАЯ.

У раённым аглядзе-конкурсе па праграме II Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці прыняў удзел фальклорны калектыв калгаса «Радзіма Якуба Коласа» Стаўбоўскага раёна. У яго рэпертуары — самабытныя карагодныя і абрадавыя песні. Цяпер сельскія артысты-аматары рыхтуюць арыгінальную пастаноўку купалаўскую «Паўлінку».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

САВЕЦКАЯ РОК-МУЗЫКА

КУМИРЫ
СУЧАСНАЙ
МОЛАДЗІ

«Ці існуе рок у Савецкім Саюзе?» — так была вызначана тэма дыскусіі, на якую адна з італьянскіх тэлекампаній запрасіла папулярную спявачку Алу Пугачову і музычнага аглядальніка «Комсомольской правды» (тыраж 17 мільёнаў экзэмпляраў) Юрыя Філінава. Скажам адразу: дыскусія не адбылася. Яна ператварылася, па сутнасці, у адказы на пытанні, якія прадэманстравалі павярхоўнасць поглядаў на савецкую рок-музыку за мяжой. Характэрнае пытанне, яно тычылася лінгвістычнай групы «Акварыум»: ці праўда, што ёй забараняюць выступаць і нават адабраць апаратуру? Пугачова толькі пакінула паціснула: менавіта зараз заканчваецца работа над дыскам-гігантам гэтай групы, а па тэлебачанні прайшла паўтарагадзінная перадача пра творчасць «Акварыум»...

Новая, дэмакратычная атмосфера, што ўсталявалася ў краіне ў апошнія два гады, закрнула і сферу музыкі. Тыя групы і салісты, што былі некалі непрызнанымі, падпольнымі, аб'ядналіся, напрыклад, на базе лінгвістычнага рок-клуба, маскоўскай рок-лабараторыі. У дзесятках аналагічных клубаў лепшыя рок-калектывы пачынаюць шлях з амаатарскай сцэны на прафесійную.

Спачатку аб рок-мэтрах, ці «бацькаў-заснавальніках». Гэта калектывы, якія пачыналі год 15—20 назад і аказалі вялікі ўплыў на фарміраванне маладзёжнай музычнай культуры ў краіне. На чале тут, бадай, застаецца ансамбль «Машына часу» са сваім няўменным лідэрам Андрэем Маркарэвічам. Канцэрты іх, а група ўжо сем год працуе на прафесійных падмоствах, пастаянна збіраюць многатысячныя аўдыторыі. Выйшлі адзін за адным два дыскі-гіганты ансамбля, яго нарэшце прызналі на радыё і тэлебачанні, нядаўна адбылася прэм'ера прынцыпова новай для ансамбля праграмы, пастаўленай арыгінальным тэатральным рэжысёрам Вячаславам Спясіўцавым.

Упэўнена выйшаў на міжнародную арэну ансамбль «Аўтограф», які працуе ў стылістыцы «прагрэсіўнага» рока. Павышэнню яго прэстыжу моцна садзейнічаў удзел у слаўным канцэрце «Лайв эйд» на стадыёне Уэмблі ў Лондане. У групы цяпер няма адбояў ад запрашэнняў выступаць за мяжой. Са спецыяльнай праграмай, прысвечанай будучыні чалавецтва, важнасці актыўнай барацьбы за мір, «Аўтограф» выступае на канцэртах-мітынгх, яе ён мяркуе паказаць у жніўні, у час музычнага «Карнавала міру», які аб'яднае лепшых рок-музыкантаў сацыялістычных краін і пройдзе па сталіцах Усходняй Еўропы.

У шэрагі паважаных «ветэранаў» уваходзяць і «Група Стаса Наміна» (калектыў жанравы неакрэслены і занадта непастаянны па складу), а таксама спявак Аляксандр Градскі, які нарэшце выпусціў даўны альбом з запісам рок-оперы «Стадыён», запісаны ім яшчэ дзесятак год назад. На жаль, як гэта часта бывае, пласцінка была занадта доўгачаканай і ў многім устарэла яшчэ ў працэсе запісу. Затое нечакана свежа прагучала запісаная ім жа «між іншым» рок-сюіта на вершы французскага паэта Поля Элюара «Само жыццё», якая стала падзеяй апошніх год у савецкім грамзапісе.

Пэралічаныя музыканты працягваюць займаць высокія пазіцыі ў хіт-парадах, аднак не варта хітрыць — не яны цяпер з'яўляюцца ўладарамі дум маладых людзей. Юнакі і дзяўчаты хутчэй выбралі б іх у настайнікі, чым у таварышы.

Несумненна, для маладой інтэлігенцыі ўсё ярчэй з'яўляецца зоркі «інтэлектуальнага рока», найбольш папулярным прадстаўніком якога апошнім часам стала група «Акварыум». Барыс Грабеншчыкоў, яе лідэр, рэальна прэтэндуе на пазіцыі выразніка

поглядаў і пачуццяў цэлага пакалення. Праўда, гэта спецыфічнае пакаленне, якому ў значнай меры не ўдалося рэалізаваць сябе ў даволі інэртнай сацыяльнай атмасферы апошняга дзесяцігоддзя.

«Акварыум» і група «Кіно» асноўваюць свае кампазіцыі на музыцы і пазіі няпростых асацыяцый, на складаным сінтэзе мелодыі і тэкста, пры якім спробы аналізу ўзятых паасобку музыкі і вершаў асуджаны на няўдачу. Раздаюцца даволі гучныя галасы аб тым, што за творчасцю гэтых музыкантаў нічога не стаіць, што яны папросту дураць галаву моладзі, аднак перапоўненыя залы на выступленнях і сотні тысяч амаатарскіх запісаў, тыражыраваных на магнітафонных касетах, прымушаюць сур'ёзна ўслуховацца ў творчасць Грабеншчыкова і яго паслядоўнікаў.

Пасля інтэлектуальна-напружаных і крыху «мудрагелістых» песень «Акварыума» як глыток свежай вады ўспрымаюцца кампазіцыі ансамбляў, у творчасці якіх пераважае «рок-настальгічны» напрамак. Менавіта гэтым у нейкай ступені і тлумачыцца вялікі поспех у моладзі такіх груп, як «Брава» і «Сакрэт».

«Брава» надзіва тонка ўзнаўляе стылістыку музыкі 50-х гадоў. Ансамбль вясёлы, лёгка кантактуе з залай. І пры гэтым ніколі не збіваецца на пародыю, дэманструючы добры густ і пачуццё меры. Зоркай групы з'яўляецца спявачка Жанна Агузарава, якая, шчыра кажучы, не можа пахваліцца вакалам і эфектнай знешнасцю, але дасканалая валодае тым непаўторным стылем, які і робіць «Брава» з'явай у маладзёжнай музыцы.

«Сакрэт», які толькі пачынае шлях на прафесійных падмоствах, імкнецца перадаць стылістыку пачатку 60-х гадоў. Некаторыя крытыкі папракаюць музыкантаў у тым, што стылізацыя ў іх часам пераходзіць у прамаў імітацыю таго ці іншага калектыву. Магчыма, гэта хвароба росту...

Калі ва ўсіх пералічаных многа ансамбляў моцна адшукана папярэднікі ў гісторыі айчынай рок-музыкі, то так званыя «металісты», якія прытрымліваюцца стылістыкі «хэві метал рока», асвойваюць жанр літаральна на пустым месцы. І не без поспеху. Асабліва хочацца адзначыць спробу адысіі ад уласцівых «цяжкаму металу» характэрных рыс — павышанай агрэсіўнасці, нават злоснасці ў тэкстах і атрыбутыцы. Сёння тут можна сур'ёзна гаварыць аб двух калектывах высокага класа — групах «Арыя» і «Чорная кава». Першы выступае пад кіраўніцтвам вопытнага музыканта Віктара Векштэйна. Прайшоўшы «агонь, ваду і медныя трубы», сам Векштэйн, далёка не юнак па ўзросце, на сцэне ўжо не паяўляецца, але ў яго музыкантаў ёсць многае для поспеху — магутная апаратура, дымы, лазеры, прафесійнае ўменне. У «Чорнай каве» іграюць хлопцы, якім няма яшчэ і дваццаці. З антуражам і апаратурай тут горш, чым у «Арыі», а ўражанне не меншае. Відаць, і праўда, «хэві метал» — музыка маладых, дзе шчырасць, напор, самааддача і духоўная роднасць з гледачом цалкам кампенсуюць іншыя якасці.

Я назваў толькі некалькі груп і салістаў, а ёсць жа яшчэ вострасацыяльныя «Аліса», «Дзіўныя гульні», «Гукі му», «Тэлефон», «Цэнтр»... Блізіцца фінал усесаюзнага амаатарскага конкурсу «Залаты камертон», які традыцыйна праводзіцца «Комсомольскай правдой». На думку старшыні журы, вядомага кампазітара Давіда Тухманова, эстрада неўзабаве папоўніцца яшчэ дзесяткам груп, якія ні ў чым не ўступаюць ужо прызнаным калектывам.

Думаю, блізікі дзень, калі ўслед за сусветна прызнаным савецкім джазам на міжнароднай эстрадзе з'явіцца і савецкі рок. І не дарэмна, думаецца, на Захадзе ажыццёўлены запар дзве «піракіі» акцыі — выпушчаны дыск «Чырвоная хваля» (ЗША, «Біг тайм рэкордз») і касета «Рок рус» (Францыя) з запісамі савецкіх ансамбляў. Але «падпольны» характар такога роду запісаў наводзіць на думку, што таму-сяму выгадна даўжэй трымаць савецкую рок-музыку ў антуражы нібыта існуючай забароны, спрабуючы і такім чынам зацвердзіць у свядомасці заходняй публікі стэрэатып «закрытага грамадства».

Леў ГУШЧЫН.

У ЛІТАРАТУРНЫМ АБ'ЯДНАННІ «УЗЛЁТ» ПАЧЫНАЛІ
СВОЙ ШЛЯХ ВЯДОМЫЯ ПАЭТЫ І ПРАЗАІКІ

УНІВЕРСІТЭЦКАЯ СУПОЛКА

Літаратурнаму аб'яднанню «Узлёт» пры Беларускам дзяржаўным універсітэце імя У. І. Леніна сёлета спаўняецца 23 гады. Шмат гэта ці не? Відаць, не дужа, калі ўлічыць, што яго першым членам зараз недзе толькі па 40—45 гадоў. Але лепш меркаваць не па ўзросце, а па імёнах былых «узлётцаў». Тады атрымаецца, што суполцы не так ужо і мала. І тут няма нічога дзіўнага, бо беларускіх пісьменнікаў і паэтаў, у каго пачатак творчага лёсу быў звязаны з «Узлётам», крытыкі цяпер адносіць да розных літаратурных пакаленняў.

Сярод першых «узлётцаў» былі Рыгор Семашкевіч, Казімір Камейша, Пятро Сушко, Мікола Маляўка, Мар'ян Дукса, Уладзімір Дзюба. Усе яны разам з таварышамі, студэнтамі ўніверсітэта, што таксама спрабавалі свае сілы ў літаратуры, і склалі калектывны паэтычны зборнік, які ўбачыў свет у 1965 годзе і меў назву свайго літаб'яднання.

З гэтага часу выпускні калектывных кніжак студэнтаў-узлётцаў сталі традыцыйнымі. Так, ужо ў 1967 годзе выйшаў новы зборнік «Натхненне», у якім, дарэчы, змяшчалі свае першыя выршы Аляксандр Разанаў, Яўгенія Янішчыц, Генадзь Пашкоў, Юрка Голуб, Сяргей Законнікаў, Віктар Ярац, Леанід Дайнека.

Трэцяя кніжка — «Універсітэт паэтычны» (1971 год) была анталогічнай і прысвячалася 50-годдзю ўніверсітэта. Яе склалі вершы больш чым сотні аўтараў, якія вучыліся ў БДУ з часу яго заснавання і да юбілейнага года. Акрамя таго, кніжка ўключала творы тагачасных студэнтаў: Галіны Каржанеўскай, Любові Тарасюк, Васіля Сахарчука — усю 18 маладых паэтаў.

1977-м годам пазначаны наступны зборнік — «Вясны». Сярод аўтараў — Мікола Мятліцкі, Аляксандр Пісьмянкоў, Уладзімір Мазго, Кастусь Жук, Аляксандр Емяльянаў, Уладзімір Марук, Аляксандр Усеня, Леанід Пранчак, Аляксандр Пісарык. Большасць з іх ужо выпусціла па ўласнай кніжцы, а некаторыя нават па некалькі.

Апошні калектывны зборнік «Вусны» выйшаў у 1985 годзе і прысвячаўся 40-годдзю Перамогі. Асаблі-

васць яго ў тым, што, акрамя вершаў, тут змешчаны і пераклады «узлётцаў». Прычым, пераклады сваіх жа равеснікаў, маладых паэтаў, якія прыехалі на вучобу ў БДУ імя У. І. Леніна з В'етнама, Палесціны, Эфіопіі, Конга, Танзаніі і Сірыі. «Вусны» ўяўляюць сабой сённяшні дзень літаб'яднання, таму што аўтары кніжкі ці яшчэ займаюцца па ўніверсітэце, ці гэта яго нядаўнія выпускнікі.

Прачытаўшы словы «сённяшні дзень літаб'яднання», напэўна, міжволі чакаеш, што далей будзе ісці яго параўнанне з днём учарашнім? Але... Так, у нечым змяніліся тэмы твораў «узлётцаў» (зрэшты, як і ва ўсёй літаратуры, час не стаіць на месцы), больш актыўна вядуцца пошукі новых форм выказвання, лепей наладжаны сувязі з тэлебачаннем і радыё, з рэспубліканскімі перыядычнымі выданнямі, але... Паэзія заўсёды нараджалася ў душы, у думках, а пасля з'яўлялася на паперы, а ісціна шукалася ў спрэчках. Як і дваццаць гадоў назад, збіраюцца маладыя літаратары на філалагічным факультэце альбо ў адным з універсітэцкіх інтэрнатаў, дзе чытаюць свае і абмяркоўваюць творы таварышаў. Кіруе літаб'яднаннем з дня яго ўзнікнення вядомы беларускі паэт і літаратуразнавец прафесар кафедры беларускай літаратуры філфака Алег Лойка.

Адметна, што апошнім часам ва «Узлётце», пра які звычайна гаварылі як пра суполку маладых паэтаў, з'явілася некалькі цікавых прэзаінікаў (Міраслаў Шайбак і Андрэй Гуцаў), перакладчык з балгарскай літаратуры (Марына Абрагімовіч) і крытык (Ганна Кісліцына). Пільнай увагі да сябе заслугоўваюць вершы Міхася Скоблы і Славаміра Адамовіча. Шукаюць сябе ў паэзіі Іна Яцухна, Сяргей Крассоўскі, Галіна Ракоца, Жанна Пахадня. Зараз «Узлёт» імкнецца наладзіць цесныя сувязі з літаратурнымі аб'яднаннямі пры Гомельскім і Кіеўскім дзяржаўным універсітэтах. У плане перакладаў маладых украінскіх паэтаў на беларускую мову.

Аляксандр БАДАК,
член літаб'яднання «Узлёт».

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

«СУД АЛАІЗЫ» У ВІЛЬНЮСЕ

Народны тэатр Маладзечанскага гарадскога Дома культуры паставіў спектакль «Суд Алаізы» па п'есе Валянціны Коўтун. Са сваёй новай работай самадзейны калектыў прыехаў у Вільнюс. Спектакль быў паказаны ў Нававіленскай балыніцы, дзе ў свой час працавала Алаіза Пашкевіч.

Прысутныя з хваляваннем сачылі за выкананнем ролі паэтэсы Таццянай Бабей, знешне падобнай да Цёткі. Яна стварыла шматгранны вобраз гераіні, у якім спалучыла трагізм яе кахання, патрыятызм і любоў да роднай зямлі. Цікава іграў і выканавіў іншыя ролі. Спектакль у балыніцы адбыўся дзякуючы прапраўнуку В. Дуніна-Марцінкевіча Л. Цімохіну і доктару В. Банайцісу, якія ўзялі на сябе арганізатарскія клопаты.

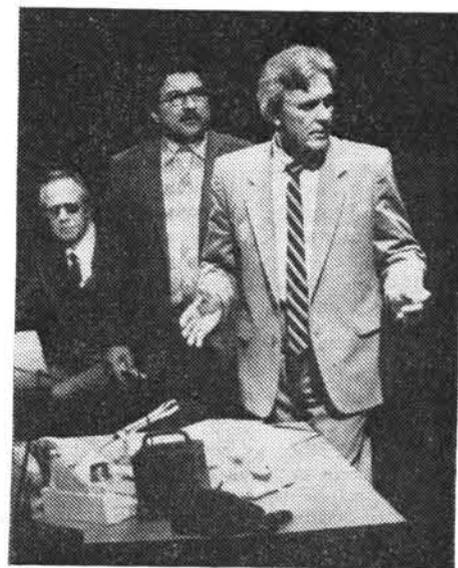
ЛІТАРАТУРНЫ КАНЦЭРТ

Вершы, урыўкі з драматургічных твораў Яўгена Шабана прагучалі на літаратурным канцэрце ў рэспубліканскім Доме мастацтваў — артыстка філармоніі Г. Дзягілева пазнаёміла студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта з кампазіцыяй «Вяртанне», у якую былі ўключаны таксама беларускія народныя песні.

Успамінамі пра Я. Шабана падзяліліся паэтэса В. Аколава, выкладчык ўніверсітэта М. Каваленка, памочнік галюжнага рэжысёра на літаратурнай частцы тэатра імя Якуба Коласа С. Дашкевіч.

У ГАСЦЯХ — НАСТАЎНІКІ

У Саюзе пісьменнікаў рэспублікі адбылася сустрэча дырэктараў шэрагу сярэдных гарадскіх і вясковых школ з літаратарамі, якія вёў першы сакратар праўлення СП БССР Н. Гілевіч. У гаворцы, прысвечанай надзённым пытанням жыцця і літаратуры, прынялі ўдзел В. Вітка, Г. Далдовіч, В. Зуёнак, В. Казько, А. Кудравец, Б. Сачанка, У. Паўлаў.

Сцэна з новай работы Беларускага тэатра імя Я. Купалы «Мудрамер». Гэта сатырычная камедыя, напісаная вядомым беларускім драматургам М. Матукоўскім.

Фота У. КРУКА.

НАТХНЕНАЯ СКРЫПКА

У канцэртнай зале на Залатой Горцы ў Мінску з анілагам прайшло выступленне саліста Беларускай філармоніі, лаўрэата першай прэміі Міжнароднага конкурсу імя Паганіні Аляксандра Крамарова. Амаль дваццаць гадоў прадстаўляе ён беларускае выканальніцкае мастацтва ў канцэртных залах нашай краіны і за мяжой. Яго дзейнасць носіць і асветніцкі характар: практычна няма такога горада ці пасёлка ў рэспубліцы, дзе б не гучала скрыпка А. Крамарова.

Для міжнароднага кірмашу 1987 года ў Познані (ПНР) Беларускае рэспубліканскае Дом мадэлей падрыхтаваў і паказаў спецыялістам калекцыю, якая складаецца з 100 мадэлей прыгожага адзення. Мадэльеры імкнуліся ўлічыць

ую разнастайнасць новых форм, прапарцый, сілуэтаў у залежнасці ад спецыфікі сезона. Мадэлі выкананы з ільну і бавоўны. Гэта сваясаблівая творчая справаздача мастакоў - мадэльераў перспектыўнай

групы мадэліравання Ніны Астапенкі, Надзеі Прышчэп, Вольгі Ламакі, Таццяны Церахавай і Рыты Сычовай. Маючы адбыцца паказ мадэлей у Польскай Народнай Рэспубліцы — гэта не толькі

знаёмства з беларускай модай, у Познані будучы вывучацца пытанні магчымасці экспертнага продажу.

НА ЗДЫМКАХ: у час паказу.

Фота У. МЯЖЭВІЧА і У. ШУБЫ.

МАСКІРОўКА, ПАПЯРЭДЖАННЕ—КАБ ВЫЖЫЦЬ!

НЕВІДЗІМКІ Ў ПОЛІ, ЛЕСЕ, НА ЛУЗЕ

Хто з нас летам не любіваўся яркімі, прыгожымі матылькамі, бліскучымі чырвонымі, чорнымі, жоўтымі жукамі, дзіўнай расфарбоўкай пер'я птушак! Быццам бы ўсіх іх размаляваў чароўным пэндзлем мастак. Міжволі ўзнікае пытанне: чаму адны віды афарбаваны ярка, кідка, іх адразу заўважаеш, а міма іншых (шэрых, бурых, зялёных) ідзеш і не бачыш, што яны побач.

Вучоныя разабраліся ў гэтых пытаннях, на многія з іх знайшлі адказы і далі навуковыя тлумачэнні. Было ўведзена паняцце «мімікрыя» — ахоўнае прыстасаванне жывёл, іх падабенства да прадметаў навакольнага асяроддзя, што дапамагае ім пазбегнуць нападу драпежнікаў, дапамагае выжыць.

У прыродзе ў жывёл назіраецца ахоўная афарбоўка, форма цела ці здольнасць «прыбрацца», прыняць выгляд ядавітай ці неадамай жывёліны. У прыродзе забяспечваюць абарону жывёл тры асноўныя тыпы прыстасавальнай афарбоўкі і формы: маскіроўка, папярэджанне і імітаванне. Яны ўзніклі ў выніку доўгага працэсу эвалюцыі, таму што натуральны адбор прымушае кожнага від прыстасоўвацца да навакольных умоў.

МАСКІРОўКА, як ужо было сказана, гэта ахоўная афарбоўка ці форма цела, якая дае жывёлам жыццёва неабходную магчымасць заставацца літаральна нябачнымі ў навакольным асяроддзі. У Беларусі мноства драўняных жукоў і начных матылёў маюць афарбоўку пад колер і рысунак кары дрэў, лішайнікаў, якія з'яўляюцца для насякомых ідэальным прытулкам днём. Да таго ж звычайна заставацца пры гэтым поўнасна нерухомымі ўзмацняе эфектыўнасць гэтай маскіровачнай афарбоўкі. У матыля-аксамітніка настолькі цудоўная ахоўная афарбоўка, што міжволі здзіўляешся, калі зусім, здавалася б, з пустога месца ён узлятае. А вось ляціць матылёк сіні стужачнік. У руху ў яго добра відаць ніжнія сінія крыльцы. І раптам ён знікае на нашых вачах. Аказваецца, ён сеў на ствол бліжэйшага дрэва і верхнімі крыльцамі, падобнымі да кары, прыкрыў ніжнія. Нявала іншых насякомых маюць зялёную,

жоўтую, бурую афарбоўку, таму знаходзячыся сярод расліннасці, яны амаль не бачныя.

Жабы, якія жывуць на тэрыторыі Беларусі, усе надзелены ахоўнай афарбоўкай. Найбольш цікавая з іх — невялікая драўняная жаба-квакша. Быццам лакаваная спінка квакшы афарбавана ў зялёны колер лістоў. Але колер жабы можа мяняцца разам са змяненнем фарбаў вакол яе. Калі квакша сядзіць на патрэсканай кары дрэва, яе колер скуры бывае ад шаравата-бэзавага да карычневага адцення, а іншы раз становіцца нават белым, таму выявіць яе вельмі цяжка.

Чэмпіёнам сярод птушак па маскіроўцы сваіх як з'яўляецца зялёныя. Яна падкідвае іх у гнёзды 150 відаў птушак: сітавак, пеначак, заранак, шэрых валасянак, чарацянак, саракушаў, завірушак, мухаловак і нават дзятлаў. Таму ў працэсе эвалюцыі ў зялёны развіліся дзіўныя здольнасці: іх яйкі па афарбоўцы і велічыні робяцца падобнымі да яек тых птушак, у гнёзды якіх падкідваюцца.

ПАПЯРЭДЖАННЕ. У прыродзе сустракаецца вялікая колькасць жывых істот не толькі з маскіруючай афарбоўкай, але і з яркай, папярэджальнай. Звычайна гэтыя насякомыя не хаваюцца. Мэта такой афарбоўкі — папярэдыць ворага, прымусяць яго запомніць і затым лёгка пазнаваць даную істоту, якая звычайна вельмі ядавітая. Такія насякомыя актыўныя пры дзённым святле, яны не шукаюць, куды схаватца, іх рухі павольныя, упэўненыя. Драпежнік, упершыню сустраўшыся з імі, абавязкова паспрабуе напасці, у выніку чаго ў яго выпрацоўваецца рэфлекс страху і агіды. Усе ведаюць жучкоў — божых каровак. Яны прыкметныя сваім яркім колерам. Вазьміце ў руку гэтага жучка. На месцах суччлення яго ножак з'яўляюцца кропелькі жоўтай вадкасці з рэзкім пахам. Божыя кароўкі — ядавітыя. На лугах і лясных палянах сустракаюцца матылькі-пястранкі. У іх цёмныя крыльцы з яркачырвонымі плямамі, і яны добра відаць, калі садзіцца на кветкі. Птушкі, аднойчы схпіўшы ядавітага «прыгажунна», другі раз не будуць чапаць яго.

У Беларусі часта сустракаецца жаба — чырванопузая

жарлянка. Пры небяспецы яна выгінаецца дугой, закідаючы ўверх галаву, выварочваючы лапкі так, што робяцца бачнымі яе чырвона-аранжавыя бакі. Вучоныя знайшлі, што яд жарлянку, уведзены млекакормячым ці птушкам, аслабляе ў іх дыханне і выклікае параліч мышцаў.

ПЕРАЙМАННЕ. Папярэджальная афарбоўка настолькі эфектыўная ў прыродзе, што шматлікія неядавітыя насякомыя, жывёлы перанялі яе. У выніку драпежнікі не нападаюць на іх, бо таксама лічаць небяспечнымі. Тыя, каго джалілі пчолы ці восы, адразу насцярожваюцца, ледзь пачуюць гудзенне і ўбачаць чорна-жоўтыя палоскі. Людзі, як і жывёлы, на вопыце вучацца пазбягаць істот, якія маюць небяспечныя ці непрыемныя ахоўныя ўласцівасці. Вучоныя ўстанавілі, што розныя мухі, матылі, жукі ў працэсе эвалюцыі набылі дзіўнае падабенства з восамі, пчоламі, шэршнімі, прычым пры поўнай сваёй бяскрыўднасці яны не толькі абзавяліся чорна-жоўтымі меткамі, але і злосна гудуць у палёце, як восы, асабліва, калі іх патрываюць.

Асобныя віды саранчовых насякомых імітуюць свежую траўку, адмершыя сцябліны, скошаную траву. Папуляцыя трапічных багамолаў выпрацавала яшчэ больш пераканаўчыя прыкметы сухога лісця, уключаючы шчарбіны па краях крылаў і плямы, падобныя да дзірак, прагрызеных вусенямі. І крыльцы рухаюцца так, нібыта гайдаецца лісце на ветрыку. У прыродзе ёсць насякомыя, падобныя да галінак, гэта конікі сцеблападобныя. Яны афарбаваны ў зялёны ці карычневы колер адпаведна колеру галінак, на якія звычайна садзіцца.

Вось мы і пазнаёмліся з трыма асноўнымі катэгорыямі прыстасавальнай афарбоўкі, кожная з якіх нясе сваю строга пэўную функцыю (маскіроўка, папярэджанне і перайманне). У доўгім працэсе эвалюцыйнага развіцця, паралельна з мімікрыяй ішло і ўдасканалванне паводзін разнастайных прадстаўнікоў свету жывёл у складанай і цяжкай барацьбе за сваё існаванне.

Аляксандр КУРСКОЎ,
кандыдат біялагічных навук.

СПОРТ

Упэўнена ўзялі старт у сёлетнім сезоне лёгкаатлеты. З усіх куткоў планеты паступаюць паведамленні аб высокіх выніках. Асабліва парадаваў савецкі спартсмен Роберт Эмян. Яго вынік па скачках у даўжыню — 8 метраў 86 сантыметраў — новы рэкорд Еўропы.

Удала выступілі ў першых міжнародных спаборніцтвах і беларускія атлеты. Так, на матчы зборных Італія—СССР у Турynie ў бар'ерным бегу на 110 метраў першынстваваў Ігар Казанаў. Не было роўных па кіданню кап'я Наталлі Шыкаленка.

У гэты час яшчэ адна група беларускіх лёгкаатлетаў прыняла ўдзел у традыцыйных міжнародных спаборніцтвах на прыз Рыжскага гарвыканкома. Тут спеху дамагліся Т. Купрыянава (бег на 400 метраў), Н. Талецкі (бег на 400 метраў з бар'ерамі), В. Алісевіч (кіданне молата) і А. Кныш (бег на 200 метраў).

Цяпер мацнейшыя бела-

рускія атлеты прымуць удзел у міжнародных спаборніцтвах на прыз братаў Знаменскіх.

Чым яшчэ парадаваў спартсмены нашай рэспублікі?

Ігар Сумнікаў з Оршы пасля ўдалага выступлення на дарогах Францыі, прыняў удзел у шматдзённай велагонцы па Англіі. З трынаццаці этапаў ён на пяці фінішаваў першым.

Практычна ўсіх мацнейшых стралкоў сабраў міжнародны турнір у ГДР. У лік пераможцаў увайшоў Ігар Басінскі з Гродна.

На першынстве свету ў Еўропы сярод юніёраў па цяжкай атлетыцы, якое прайшло ў Бялградзе, увагавай катэгорыі да 90 кілаграмаў сярэбраны медаль дастаўся Д. Сіняку з Барысава.

Чарговы матч першынства Еўропы па футболе правяла зборная СССР. У Нарвегіі яна перамагла каманду гаспадароў з лікам 1:0 і ўпэўнена ўзначальвае турнірную табліцу ў сваёй групе. Сярод лепшых ігракоў апошняй сустрэчы можна назваць і мінскага дынамаўца Сяргея Алейнікава.

Зелянушка.

Фота М. ШАРАЯ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.